

УДК 34.096

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2023-3-7**Шульга Тетяна Михайлівна,***кандидат юридичних наук,
доцент кафедри податкового права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0000-0001-8223-5812***Сторчак Андрій Олегович,***студент
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0009-0000-4075-9992*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ

Адміністрування земельного податку є ключовим аспектом його успішної реалізації в будь-якій країні. Представимо докладніше різні аспекти адміністрування земельного податку.

Правова база: ефективне адміністрування земельного податку передбачає наявність чіткої та стабільної правової бази. Це включає законодавство, яке визначає об'єкти оподаткування, ставки податку, процедури оцінки земель, терміни та правила сплати.

Оцінка земельної вартості: земельний податок, як правило, базується на вартості землі. Важливо розробити методику оцінки, яка б відображала реальну ринкову вартість землі. Це може вимагати періодичного перегляду оцінки.

Спроцєнені процедури для сплати: уряд повинен забезпечити прості та зручні процедури для сплати земельного податку. Це може включати в себе впровадження онлайн-систем для подачі декларацій та сплати податку.

Контроль та нагляд: для запобігання ухиленню від сплати податку, важливо мати систему контролю та нагляду. Це може включати аудити та перевірки декларацій, а також механізми покарання за порушення податкового законодавства.

Пільги та винятки: податкова система може передбачати пільги для певних категорій земельних власників, таких як сільськогосподарські ділянки або землі, що використовуються для екологічно чистого виробництва.

Соціальна справедливість: важливо враховувати соціальний аспект земельного оподаткування. Податкові ставки повинні бути справедливими та не обтяжувати власників землі надто важко, особливо в аграрних або регіонально незручних районах.

Міжнародний досвід і рекомендації: уряд може вивчати досвід інших країн щодо адміністрування земельного податку і використовувати ці знання для вдосконалення власної системи.

Зв'язок з розвитком інфраструктури: земельний податок може бути використаний як інструмент для залучення коштів на розвиток інфраструктури та громадських послуг у місцях, де це потрібно найбільше.

Моніторинг впливу: важливо вести моніторинг впливу земельного податку на земельні відносини, використання землі та бюджетні фінанси. Це допомагає забезпечити, що система податку відповідає цілям сталого розвитку.

Громадська участь: важливо враховувати думку громади та зацікавлених сторін у процесі розробки та реформування системи земельного податку, оскільки це може забезпечити більшу підтримку та легітимність податкових рішень.

Усі ці аспекти спільно допомагають створити ефективну та справедливую систему адміністрування земельного податку, яка сприяє сталому розвитку та забезпечує потреби суспільства.

Ключові слова: *земельний податок, адміністрування податків, правова база, податкові ставки, контроль за сплатою, оптимізація, міжнародний досвід.*

Shulga T. M., Storchak A. O. Features of land tax administration

Administration of the land tax is a key aspect of its successful implementation in any country. We will present in more detail various aspects of land tax administration.

Legal framework: effective land tax administration requires a clear and stable legal framework. This includes legislation that defines the objects of taxation, tax rates, land valuation procedures, payment terms and rules.

Land value assessment: land tax is usually based on the value of land. It is important to develop a valuation methodology that reflects the real market value of land. This may require periodic revision of the valuation.

Simplified procedures for payment: the government should provide simple and convenient procedures for paying the land tax. This may include the introduction of online systems for filing declarations and paying the tax.

Control and supervision: to prevent tax evasion, it is important to have a system of control and supervision. This may include audits and verification of declarations, as well as penalty mechanisms for violations of tax laws.

Benefits and exemptions: the tax system may provide for exemptions for certain categories of landowners, such as agricultural land or land used for environmentally friendly production.

Social justice: it is important to consider the social aspect of land taxation. Tax rates should be fair and not burden landowners too heavily, especially in agrarian or regionally disadvantaged areas.

International experience and recommendations: the government can study the experience of other countries in administering land tax and use this knowledge to improve its own system.

Linkage to infrastructure development: the land tax can be used as a tool to raise funds for infrastructure and public services in places where they are needed most.

Impact monitoring: It is important to monitor the impact of the land tax on land relations, land use, and budget finances. This helps ensure that the tax system is consistent with sustainable development goals.

Public participation: it is important to take into account the opinions of the community and stakeholders in the process of developing and reforming the land tax system, as this can ensure greater support and legitimacy for tax decisions.

All these aspects together help to create an efficient and fair land tax administration system that promotes sustainable development and meets the needs of society.

Key words: *land tax, tax administration, legal base, tax rates, payment control, optimization, international experience.*

Актуальність проблеми. Земельний податок є важливим джерелом доходів державного бюджету та інструментом регулювання використання земельних ресурсів. Проте на сучасному етапі його адміністрування стикається з рядом складних проблем, які вимагають дослідження та розробки ефективних рішень. Серед цих проблем можна виокремити такі:

1. Неоднакові ставки і пільги: різні ставки та пільги земельного податку в різних регіонах та для різних категорій земель ведуть до нерівності та недостатньої прозорості системи оподаткування.

2. Адміністративні труднощі: адміністрування земельного податку вимагає великого обсягу адміністративних ресурсів, а також точності та достовірності інформації щодо земельних ділянок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації у сфері адміністрування земельного податку акцентують увагу на деяких ключових аспектах:

1. Порівняння практик в різних країнах: вивчення практик адміністрування земельного податку в різних країнах дозволяє ідентифікувати найкращі практики та використовувати їх для вдосконалення системи в Україні.

2. Електронне адміністрування: дослідження з використання сучасних технологій та електронних систем в адмініструванні земельного податку допомагають зменшити адміністративні труднощі та підвищити прозорість.

3. Питання нерівності та соціальної справедливості: останні дослідження розглядають вплив різних ставок і пільг на соціальну справедливість та можливість забезпечення рівних умов для всіх громадян.

Авторами таких досліджень є М. Головатий [1], В. Корнієнко [2], Ю. Дроб'язко [3], О. Шаповалова [4], А. Гаврилюк [5], Н. Сидорова [6], С. Петренко [7], В. Кириченко [8], О. Мельник [9], В. Пашков [10].

Метою дослідження є аналіз та систематизація основних аспектів адміністрування земельного податку, висвітлення його особливостей, виявлення проблемних питань та розгляді шляхів їх вирішення з метою покращення податкової системи і забезпечення ефективного функціонування державного бюджету, а також забезпечення раціонального використання земельних ресурсів та захисту прав власників земельних ділянок.

Виклад основного матеріалу. Адміністрування земельного податку в Україні включає в себе декілька ключових аспектів [1], які мають важливе значення для місцевих бюджетів, земельних відносин та податкової системи загалом. Проаналізуємо ці аспекти більш детально [2]:

1. **Правова база:** земельний податок регулюється Податковим кодексом України та іншими законодавчими актами. Основні положення щодо земельного податку містяться в Розділі II «Земельний податок» Податкового кодексу. Правова база встановлює ставки податку, процедури оцінки земель, обчислення та сплати податку, а також надає правила щодо надання пільг та відшкодування податку.

2. **Процедури обчислення та сплати:** земельний податок обчислюється на підставі об'єкта оподаткування, яким є земельна ділянка. Об'єкти оподаткування класифікуються за категоріями

(сільськогосподарські, промислові, житлові тощо) та оцінюються за площею та розташуванням. Податок розраховується за ставкою, визначеною для кожної категорії земель [3].

3. Особливості ставок та пільг: ставки земельного податку різняться в залежності від типу земельних ділянок та їхнього призначення. Деякі категорії земель можуть мати пільгові ставки або бути звільненими від податку, наприклад, земельні ділянки, які використовуються для сільськогосподарської діяльності.

4. Вплив на земельні відносини: земельний податок може впливати на земельні відносини в країні. Оподаткування землі може стимулювати раціональне використання та обробку земельних ділянок. Відсутність оподаткування або низькі ставки можуть призвести до недієвого використання земельних ресурсів.

5. Вплив на бюджетні фінанси: земельний податок є важливим джерелом доходів місцевих бюджетів. Його адміністрування та збір податку впливають на фінансову стабільність та можливість місцевих органів влади забезпечувати необхідні послуги та розвиток інфраструктури [4].

У разі подальших досліджень ці аспекти можуть бути детальніше вивчені та проаналізовані з урахуванням конкретного контексту та завдань дослідження. Адміністрування земельного податку є важливою складовою податкової системи і має значний вплив на громадські та економічні процеси в Україні [5].

Міжнародний досвід та рекомендації щодо вдосконалення системи адміністрування земельного податку можуть бути корисними для України, спрямовуючи національну систему на шлях до більш ефективного та справедливого оподаткування землі [6]. Ось деякі основні висновки та рекомендації, які можна взяти до уваги:

1. Геоінформаційні системи: у багатьох країнах використовують геоінформаційні системи для точної оцінки земельних ділянок. Україна також може розглядати впровадження сучасних технологій, які дозволять покращити процес обліку та оцінки земель.

2. Спрощення процедур: міжнародний досвід показує, що спрощення податкових процедур може збільшити відповідальність платників податків та зменшити адміністративні витрати як для бізнесу, так і для податкової служби.

3. Автоматизація та електронне управління: використання електронних платіжних систем та автоматизація податкових процесів можуть покращити збір та обробку податків, зменшуючи можливість помилок та корупції.

4. Оцінка землі на ринкових засадах: міжнародні експерти рекомендують оцінювати земельні ділянки на ринкових засадах, щоб забезпечити справедливу оцінку та оподаткування.

5. Ефективні механізми контролю та звітності: важливо встановити ефективні механізми контролю та звітності для забезпечення дотримання податкових обов'язків та запобігання уникненню податків.

6. Пільги та звільнення: рекомендації можуть включати перегляд та оптимізацію пільг та звільнень від земельного податку з метою забезпечення більшої прозорості та ефективності.

Проблематика земельного податку в Україні може бути різноманітною і включати наступні аспекти [7]:

1. Складність системи оподаткування: українська система земельного податку включає велику кількість категорій та пільг для різних видів земель. Це призводить до складності обчислення податку та може бути джерелом непорозумінь та помилок як для платників податків, так і для податкових органів.

2. Недостатня об'єктивність оцінки землі: оцінка земельних ділянок населених пунктів може бути суб'єктивною та недостатньо об'єктивною, що створює можливість для корупції та недієвого використання землі.

3. Система пільг та звільнень: наявність великої кількості пільг та звільнень від земельного податку може впливати на збір податку та створювати можливість для уникнення сплати податку.

4. Нерівність оподаткування: земельний податок може бути спричиняти нерівність оподаткування між різними категоріями платників податків, а також між регіонами.

5. Відсутність чітких правил збору та контролю: наявність прогалин у законодавстві та нечітких правил збору та контролю за земельним податком може сприяти недоотриманню податкових надходжень та корупції.

6. Відсутність прозорості та відкритості: недостатня прозорість та відкритість процесів адміністрування земельного податку може підштовхувати до недіяльності та неправомірних дій.

7. Економічні та екологічні аспекти: збільшення ставок земельного податку може стимулювати забудову сільської місцевості, що може впливати на земельні ресурси та природне середовище.

Для вирішення цих проблем Україна може розглядати можливість спрощення системи оподаткування, покращення об'єктивності оцінки землі, оптимізації системи пільг та звільнень, а також вдосконалення контролю та звітності [8]. Також важливо забезпечити більшу прозорість та відкритість у процесах адміністрування земельного податку та підвищити фінансову грамотність громадян та бізнесу щодо цієї системи оподаткування [9].

Освіта та підвищення обізнаності. Важливо надавати освіту та підвищувати обізнаність громадян та бізнесу щодо системи адміністрування земельного податку та їхніх прав та обов'язків [10].

Запозичення інтернаціонального досвіду та рекомендацій може допомогти Україні покращити ефективність та справедливість системи адміністрування земельного податку, що, в свою чергу, сприятиме розвитку економіки України.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, земельний податок є одним із важливих джерел доходів місцевих бюджетів і вимагає ефективного адміністрування для забезпечення фінансової стабільності та розвитку місцевих громад. Важливістю адміністрування земельного податку підкреслюється необхідність точного та справедливого оцінювання земельних ділянок, щоб забезпечити рівність оподаткування та збереження прав майнового власника.

Процес адміністрування земельного податку має бути прозорим і доступним для громадськості, що сприяє підвищенню довіри до системи оподаткування та зменшенню можливостей для корупції. Особливості адміністрування земельного податку можуть різнитися залежно від регіональних особливостей та законодавчих норм, що вимагає врахування місцевих умов при впровадженні податкових політик.

Підвищення ефективності адміністрування земельного податку може залежати від використання сучасних технологій, впровадження геоінформаційних систем та автоматизації обліку. Удосконалення законодавчої бази та підвищення фінансової грамотності місцевих адміністрацій можуть сприяти поліпшенню адміністрування земельного податку. Особливості адміністрування земельного податку потребують постійного моніторингу та оновлення, щоб відповідати змінюваним умовам та завданням місцевих громад.

Зазначені висновки покликані підкреслити важливість правильного адміністрування земельного податку та надати підставу для подальших обговорень та досліджень у цій сфері.

На основі результатів цього дослідження можна визначити кілька перспективних напрямків подальших досліджень:

- оптимізація системи адміністрування земельного податку в Україні: Дослідження може бути розширене для вивчення можливостей оптимізації системи збору та контролю за земельним податком для забезпечення більшої ефективності та справедливості;
- міжнародний досвід та порівняльний аналіз: подальше дослідження може включати аналіз досвіду інших країн у сфері адміністрування земельного податку та порівняльний аналіз різних підходів до цього питання;
- вплив земельного податку на розвиток територій: можна провести дослідження впливу земельного податку на розвиток місцевих громад та земельних відносин.

Література

1. Головатий М. Основні проблеми адміністрування земельного податку в Україні. *Наукові записки КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2019. Вип. 176, Ч. 2. С. 30–34.
2. Корнієнко В. Адміністрування земельного податку: світовий досвід та українські реалії. *Фінансовий простір*. 2019. № 4. С. 24–32.
3. Дроб'язко Ю. Механізм адміністрування земельного податку в Україні: тенденції та проблеми. *Фінансовий контроль*. 2020. № 1. С. 76–83.
4. Шаповалова О. Оцінка ефективності адміністрування земельного податку в Україні. *Економіка України*. 2020. № 5. С. 29–35.
5. Гаврилук А. Земельний податок у системі місцевих податків: адміністративні та фінансові аспекти. *Публічне управління та адміністрування*. 2021. Вип. 12, Ч. 12. С. 80–88.
6. Сидорова Н. Вплив адміністрування земельного податку на розвиток сільських територій. *Науковий вісник Полісся*. 2019. Вип. 18, Ч. 4. С. 118–123.

7. Петренко С. Сучасні тенденції адміністрування земельного податку у контексті децентралізації. *Економічний аналіз*. 2019. Вип. 29, Ч. 2. С. 71–79.
8. Кириченко В. Проблеми адміністрування земельного податку на сільську нерухомість в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 1. С. 48–55.
9. Мельник О. Основні питання адміністрування земельного податку на сільську нерухомість. *Науковий вісник Луцького національного технічного університету*. 2019. № 4. С. 131–138.
10. Пашков В. Реформування адміністрування земельного податку в Україні: проблеми та перспективи. *Молодий вчений*. 2019. № 12. С. 129–132.

References

1. Holovatiy, M. (2019). Osnovni problemy administruvannya zemel'nogo podatku v Ukrayini [The main problems of land tax administration in Ukraine]. *Naukovi zapysky KNU imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Scientific Notes of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 2, vol. 176, 33–34 [in Ukrainian].
2. Korniyenko, V. (2019). Administruvannya zemel'nogo podatku: svitoviy dosvid ta ukrayinski realiyi [Land Tax Administration: International Experience and Ukrainian Realities]. *Finansoviy prostir – Financial space*, 4, 24–32 [in Ukrainian].
3. Drobyazko, Yu. (2020). Mekhanizm administruvannya zemel'nogo podatku v Ukrayini: tendentsiyi ta problem [The mechanism of land tax administration in Ukraine: trends and problems]. *Finansoviy control – Financial control*, 1, 76–83, [in Ukrainian].
4. Shapovalova, O. (2020). Otsinka efektyvnosti administruvannya zemel'nogo podatku v Ukrayini [Assessment of the efficiency of land tax administration in Ukraine]. *Ekonomika Ukrayini – Economy of Ukraine*, 5, 29–35 [in Ukrainian].
5. Havryliuk, A. (2021). Zemel'nyi podatok u systemi mistsevikh podatkiv: administratyvni ta finansovi aspekty [Land tax in the system of local taxes: administrative and financial aspects]. *Publichne upravlinnia ta administruvannya – Public management and administration*, 1, vol. 12, 80–88 [in Ukrainian].
6. Sydorova, N. (2019). Vplyv administruvannya zemel'nogo podatku na rozvytok sil's'kykh terytoriy [The impact of land tax administration on rural development]. *Naukovyi visnyk Polissya – Scientific Herald of Polissya*, 4, vol. 18, 118–123 [in Ukrainian].
7. Petrenko, S. (2019). Suchasni tendentsiyi administruvannya zemel'nogo podatku u konteksti detsentralizatsiyi [Current trends in land tax administration in the context of decentralization]. *Ekonomichniy analiz – Economic analysis*, 29, vol. 2, 71–79 [in Ukrainian].
8. Kyrychenko, V. (2020). Problemy administruvannya zemel'nogo podatku na sil's'ku nerukhomist' v Ukrayini [Problems of administering the land tax on rural real estate in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economics. Finance. Law*, 1, 45–55 [in Ukrainian].
9. Mel'nyk, O. (2019). Osnovni pytannia administruvannya zemel'nogo podatku na sil's'ku nerukhomist' [The main issues of administering the land tax on rural real estate]. *Naukovyi visnyk Lutskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Scientific Bulletin of Lutsk National Technical University*, 4, 131–138 [in Ukrainian].
10. Pashkov, V. (2019). Reformuvannya administruvannya zemel'nogo podatku v Ukrayini: problemy ta perspektyvy [Reforming Land Tax Administration in Ukraine: Problems and Prospects]. *Molodiy vcheniy – Young scientist*, 12, 129–132 [in Ukrainian].